

Проблема формування амортизаційної політики для специфічних активів підприємств

Вітчизняні нормативні акти, наприклад П(С)БО 7, і переважна частка підручників з економічних дисциплін визначають амортизацію як систематичний розподіл вартості необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації). Об'єктом амортизації є вартість основних засобів, окрім вартості земельних ділянок і природних ресурсів. Амортизації підлягають всі об'єкти основних засобів, незалежно від того, в яких цілях вони використовуються – для господарської (виробничої) діяльності підприємства або в невиробничих цілях, а також незалежно від того, як сформувалася вартість, що амортизується, – шляхом придбання основних засобів, його безоплатного отримання або переоцінки.

Нараховують амортизацію щомісячно протягом строку корисного використання. Починають нараховувати амортизацію з місяця, наступного за місяцем, у якому об'єкт основних засобів став придатним для корисного використання, а якщо застосовується виробничий метод, то з дати, наступної за датою, на яку об'єкт основних засобів став придатним для корисного використання. Національне положення пов'язує початок нарахування амортизації саме з придатністю конкретного об'єкта основних засобів до подальшого використання, а не з фактом його введення в експлуатацію. Проте на практиці основні засоби починають амортизувати після зарахування до складу основних засобів: в місяці (з дати) наступному за місяцем (датою) введення в експлуатацію.

Логічно, що нарахування амортизації тимчасово призупиняють на період переведення об'єкта основних засобів на реконструкцію, модернізацію, добудову, дообладнання, консервацію. Також амортизацію припиняють нараховувати з місяця, наступного за місяцем вибуття об'єкта основних засобів (переведення його на реконструкцію, модернізацію, добудову, дообладнання, консервацію), а при використанні виробничого методу – з дати, наступної за датою виведення з експлуатації.

Щодо вартості, яка амортизується, то – це первісна або переоцінена вартість необоротних активів, зменшена на ліквідаційну вартість. Остання є сумою коштів або вартістю інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання, за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією).

Згідно з П(С)БО 7 строк корисного використання – це очікуваний період часу, протягом якого необоротні активи будуть використовуватися підприємством або з їх використанням буде виготовлено (виконано) очікуваний підприємством обсяг продукції (робіт, послуг). Ліквідаційну вартість і строк корисного використання підприємство встановлює самостійно та фіксує в наказі по підприємству при визнанні об'єкта основних засобів активом (при зарахуванні на баланс). При визначенні строку корисного використання (експлуатації) основних засобів слід враховувати очікуване використання об'єкта підприємством з урахуванням його потужності або продуктивності; фізичний і моральний знос, що передбачається; правові або інші обмеження щодо строків використання об'єкта та інші фактори.

На перший погляд всі базові питання нарахування амортизації вже достатньо висвітлені в нормативних актах, навчальній і науковій літературі та різноманітних методичних рекомендаціях. Однак, всі вони не встигають за реаліями економічного життя. Наприклад, фактично поза увагою дослідників залишається проблеми амортизації так званих специфічних активів.

Специфічність активу означає, що їх використання дає максимальний ефект у межах певного контракту. Будь-яка зміна складу учасників угоди призведе до зменшення її результативності. Специфічність активу залежить від легкості, за допомогою якої йому можна знайти альтернативні варіанти використання та альтернативних користувачів, не завдаючи шкоди ефективності його застосування. Розрізняють такі види специфічності активів: 1) за місцем розміщення активів. Виникає в умовах обмеженої мобільності активів у просторі: природні ресурси, вигідне економіко-географічне розташування; 2) за технологією: інвестиції в устаткування для виробництва певного компонента; 3) за людським капіталом: полягає у володінні людиною особливими знаннями і навиками, необхідними для виконання певних операцій; 4) за торговими марками (товарними знаками); 5) за інвестиціями у виробничу інфраструктуру, розраховану на потреби певного споживача; 6) за часом, що є варіантом технологічної специфічності: потреба в тому або іншому ресурсі виникає в певний момент часу.

Виходячи з традиційного визначення амортизації, з наведеного переліку видів активів за ознакою специфічності тільки фізичні активи повинні бути в центрі уваги дослідників. При цьому потрібно надати відповідь на традиційні питання щодо основних засобів: вартість, що амортизується; строк корисного використання; ліквідаційна вартість.